

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Oppositievoeren via de Senaat?

door *Geerten Boogaard*

De auteur is junior docent-onderzoeker staatsrecht aan de Universiteit van Amsterdam.

Eigenlijk is het wel begrijpelijk. In 2010, tijdens de hete formatie van het kabinet-Rutte 1, tekenden partijen die in het dagelijks leven voor afschaffing van de Eerste Kamer pleitten, de dreigbrief van D66-senator Engels. De brief beschreef de problemen die het kabinet kon verwachten als het de begroting voor 2011 zou komen verdedigen. Voor het eerst in de recente geschiedenis was er een ideologische tegenstelling tussen de Eerste en Tweede Kamer, en die tegenstelling werd onmiddellijk uitgespeeld. Het kabinet werd desondanks gevormd en de begrotingsstukken kwamen naar de Senaat. PvdA-senator Noten zette zich aan het hoofd van de bezorgde Senaatsmeerderheid die het land voor de alom geprofeteerde terugval in middeleeuwen moest behoeden. Het werd uiteindelijk een merkwaardig potje armworstelen over het Belastingplan 2013, het btw-tarief voor operakaartjes en een derde termijn. Gemeten aan de inzet van de dreigbrief viel het resultaat nogal tegen: uitstel van een halfjaar voor het btw-tarief.

* * *

Toen er nieuwe Provinciale Staten, en dus een nieuwe Eerste Kamer verkozen moest worden, schoven alle partijen meer politiek geprofileerde kandidaten naar voren. Voor de PvdA trad Marleen Barth in het strijdperk, die onmiddellijk meldde 'niet voor het

staatsrecht, maar voor haar idealen' in de Eerste Kamer te willen.

Het is dan ook belangrijk dat het Buma niet lukte om op 13 september wakker te worden in de door Samsom gepredikte heilstaat waarin men elkaar blijmoedig meerderheden gunt en de Eerste Kamer rustig afwacht. Dat hoefde ook niet. De presentatie van het regeerakkoord was een uitgelezen kans om de nieuwe positie te markeren. CDA-senator Brinkman opende in *de Volkskrant* een loket voor politieke koehandel: 'Als men onze stem wil hebben, zal men ons serieus moeten nemen. Voor wat hoort wat.' Buma volgde een paar dagen later in *Buitenhof* door de inzet van het CDA te markeren en samen met Roemer de inkomensafhankelijke zorgpremie te begraven. CDA'ers zitten tenslotte ook voor hun idealen in de politiek, en zien daar geen tegenstelling met het staatsrecht in. CDA-senator Dölle schreef in 2000, dat men in de Senaat heerlijk ambachtelijk werk kon leveren in de luwte van publiciteit. Maar, tekende hij onmiddellijk aan, voor het CDA was dit ambachtelijke werk altijd ook het bedrijven van politiek.

Er zijn redenen om toch niet voluit te gaan met dat gecoördineerde oppositievoeren via de Senaat. Onder die redenen bevindt zich niet het argument dat het CDA 'een toontje lager' zou moeten zingen vanwege het zetelverlies. Het gaat mij om andere argumenten: de positie van de Eerste Kamer op de lange termijn en de essentie van het tweekamerstelsel.

De SP heeft er bij de oppositie tegen Rutte 1

en Rutte II nooit een geheim van gemaakt dat de Eerste Kamer naar haar oordeel helemaal geen vetorecht zou mogen hebben. Een zogenaamd terugzendrecht, waarmee de Eerste Kamer niet meer kan dan de Tweede Kamer verplichten nog eens naar een voorstel te kijken, vinden de socialisten beter passen bij de indirect democratische grondslag van de Senaat. De recentste christendemocratische doordenking van ons staatsbestel, het w-rapport *Spiegel van de staat*, wijst een dergelijk terugzendrecht af. Niet principieel, maar omdat de invoering van het terugzendrecht waarschijnlijk de opmaat tot de afschaffing van het vetorecht zal blijken. Een dergelijke strategische voorzichtigheid komt ook nu van pas. Het CDA moet voorkomen onderdeel te worden van een door anderen georkestreerd eindspel van de Senaat.

Het tweede argument tegen een al te politieke inzet van de Senaat is de eigen visie op het tweekamerstelsel. Dat de Eerste Kamer een volwaardige rol toekomt die meer inhoudt dan tekenen bij het kruisje, is nog iets anders dan dat dit *dezelfde* rol is als de Tweede Kamer heeft. De Senaat heeft wel degelijk een eigen, aparte positie. De Eerste Kamer komt in het wetgevingsproces ná de Tweede Kamer en kan dan niets meer aan een wetsvoorstel wijzigen. Bovendien beoogt de Grondwet enig dualisme tussen beide Kamers: niemand mag tegelijk lid zijn van beide. De gedachte achter die eigen rol voor de Eerste Kamer is wezenlijk dezelfde als het argument van het w-rapport tegen de gekozen minister-president. Kabinet en Tweede Kamer zouden dan een gelijk mandaat kunnen claimen en elkaar bij de strot grijpen. Het enige resultaat daarvan is cynisme, voerspelt het rapport, omdat er vanwege deze patstelling niets meer gebeurt. Op dezelfde

manier mogen Eerste en Tweede Kamer niet te veel in elkaars vaarwater komen.

* * *

Hoe de beide rollen dan uit elkaar te houden? Ik stel twee verschillende registers voor en enige onderlinge afstand. Het register van de Tweede Kamer bestaat uit piketpaaltjes, stippen aan de horizon, gestelde doelen, hoogdravende voorstellen en nog zo wat. Het register van de Eerste Kamer bestaat uit beoordelen, bijsturen, controleren, toetsen en dergelijke. Het eerste begint ideologisch en eindigt ambachtelijk. Het tweede begint ambachtelijk en eindigt ideologisch. Het eerste gaat meer over doelen dan over middelen, het tweede meer over middelen dan over doelen. Het is allebei politiek, maar wel van een ander soort.

Buma, die op de bank bij Eva Jinek duidelijk maakt dat het CDA de begroting voor 2013 zal beoordelen op de hoeveelheid nieuwe banen, bedrijft typische Tweede Kamer-politiek. CDA-senator Franken, die zijn standpunt over het Belastingplan 2013 begint met de opmerking dat het stuk grotendeels nog door minister De Jager is geschreven, doet aan typische Eerste Kamer-politiek.

Het begint echter te vloeien als Tweede Kamerleden in de media oppositie voeren met de coalitieminderheid in de Eerste Kamer als argument. Evenmin zouden senatoren mogen suggereren dat men bij hen niet hoeft aan te kloppen met een wetsvoorstel waar de geestverwante fractie in de Tweede Kamer tegen was.

Ik zeg niet dat het wat het CDA betreft al zo ver is gekomen. Ik wil slechts de grens voorstellen die beide Kamers uit elkaar kan houden. Dat houdt het wel zo begrijpelijk, bovendien.